

Norske trolldomsprosesser

Prosessnummer: 691

Tiltaltes navn: Effi skottekvinne

Årstall: 1592

Sted: Bergen i Hordaland

XIII.

Uddrag

af

Bergens Raadhus-Protokol

for Tidsrummet Juli 1592—Mai 1594.

(Meddette af N. Nicolaysen).

Fortsat fra No. X Side 282.

Ved nærmere Undersøgelse har jeg fundet, at den ovennævnte Retsprotokol ikke alene er den ældste bergenske, men efter al Sandsynlighed overhovedet den ældste norske, som er os levnet. Idetmindste forefindes der i Rigsarkivet ikke nogen ældre end 1607, og saavidt bekjendt heller ikke i andre Arkiver nogen af højere Alder. Der knytter sig saaledes til disse Retssager den særegne Interesse, at de fremvise Billedet af vor Rets-tilstand i en Tid, der ligger forud baade for Raadstueretternes Indførelse og Christian den fjerdes norske Lov. Foruden de i forrige Hefte leverede fortjene derfor at aftrykkes endnu endel af de Retssager, som i Indledningsordene paa det nævnte Sted ere anseede for at være af „forholdsvis mindre Interesse“. Idet jeg nedenfor leverer disse, vil jeg med det samme til det S. 281 i Anm. 2 anførte føje den Bemærkning, at der i 1590 udgaves en kongelig Forordning for Norge, som bestemte Renten til 5 pCt. (Slanges Chr. IV Historie S. 43).

1. Sagens foreløbige Oplysning for Byfogden.¹

Anno 1592 thend 20 Julij paa Bergennraadhus Nerverendis Erlig welbördig Peder Thott Pouell Helliessen Lauritz Hansen Hanns Finndsen Borgemestere, Jörgen Jacobssen Hanns Skrif-

¹) Som et Analogon kan man her sammenholde Erik Magnussöns Retterbod af 1280 § 24.

fuer Peder Clausen raadtmennd Hanns Pederssen Jacop Janssen Mogens Bugge Gerdt Böingk, Johann Carnelissen, Damb Thön- nissen, Rörick Jacobsen, Peter Hofft Erick Pederssenn, Joenn Anderssen Johann Melck Laugrettesmennd ibidem.

Effi Skottequinde med hendis moder som anklaget Peter Skullt borger hersammestedt for hannd skulde skeldett dennom for töffuersker¹ Och forne Peter beklaget at de hannom igien haffde skeldett, Och ephtherdij de icke alle haffde deris widnis- byrdt thilstede Bleff dennom befallet at gaa vdi Byfougdenns huss med alle deris widnisbyrdt, och der lade dennom antegne, Och sidenn Komme her for retten igienn Om de icke anderledes forliges Kunde.

2. Borgen for kontraktmæssig Gjeld.

(Anno 1592 den 22 August paa Bergens Raadhus nærværende Lagmanden, Borgermesterne, 7 Raadmænd og 14 Lagrettesmænd).

Erlig welbyrdig Henning Sparris tiener wed naffn Herloff Lauritzenn² haffde herwdi rette steffndt oc thiltallet Mogens

¹) d. e. Hexer eller Troldkvinder af oldn. töfra, Bygdemaal tauvra, det tydske zaubern.

²) Navnet Herlof er saa sjeldent i Bergen, at det ikke træffes mere end en Gang iblandt de 9205 Personer, som ifølge den i Byens Arkiv værende „Borgerbog“ have taget Borgerskab imellem 1568 og 1751, og da det her netop er forbundet med Familienavnet Lauritzenn, kan der vel ikke være synderlig Tvivl om, at den Person, der bar det, og blev indskreven som Borger i 1598 uden Tilføiende af Födested eller Næringsvei, var den samme, som den ovenfor i Texten omtalte. Hvad der imidlertid især interesserer os heryed er, at denne Person udentvivil ogsaa er identisk med den Herlof Larssen, der i 1592 havde forfattet endel Optegnelser om Bergen, som Edvardssön anförer blandt Kilderne til sin Bergens Beskrivelse. Disse Optegnelser have hidtil været anseede for tabte, men jeg haaber i et fölgende Hefte af disse Samlinger at faa Anledning til at paavise, at vi endnu har dem, og tillige at levere et Aftryk deraf.